

ÜHESKOOS KIRIK

EELK Usuteaduse Instituudi toimetised

XXXII

Süsteemaatilise ja oikumeenilise teoloogia foorum 2

prof dr Thomas-Andreas Pöder (Tallinn)

jr prof dr Johann-Christian Pöder (Rostock)

Koostajad

Thomas-Andreas Põder, Kadri Lääs, Kadri Elisabet Põder

ÜHESKOOS KIRIK

I osa

Kirik – Pühakiri – armulaud – amet

Tallinn

EELK Usuteaduse Instituut 2022

Teoloogiliselt toimetanud Thomas-Andreas Pöder

Tehniliselt ja keeleliselt toimetanud Kadri Lääs

Kujundanud ja küljendanud Külli Saard

Korrektuuri lugenud Külli Kuusk

Esikaanel Belgia kunstniku ja disaineri

Frits Jeurise hõljuv kabel „Helsh(ea)ven“, Sint-Truiden, Belgia

Foto: Kadri Lääs

Teoloogilised dokumendid on tõlgitud ja avaldatakse Luterliku Maailmaliidu

(*The Lutheran World Federation - A Communion of Churches*),

Evangelsete Kirikute Osaduse Euroopas

(*Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa*) ja

Porvoo Osaduse (*The Porvoo Communion - Anglican and Lutheran Churches*

in Communion) loal ning koostöös Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku

Konsistooriumiga ja ajakirjaga Kirik & Teoloogia.

Raamatu väljaandmist toetasid:

Põhjakiriku Misjoni- ja Oikumeeniakeskus

(*Zentrum für Mission und Ökumene – Nordkirche weltweit*)

Eesti Vabariigi Siseministeerium

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Konsistoorium

Ajakiri Kirik & Teoloogia

© EELK Usuteaduse Instituut ja koostajad, 2022

Trükitud: Printon AS

Trükis: kõvad kaaned ISBN 978-9949-7417-7-9 (köites)

Kogu teos: ISBN 978-9949-7417-6-2 (kogu teos)

ISSN 1406-8567

Tähistades

Luterliku Maailmaliidu 75. aastapäeva (2022)

Leuenbergi konkordia 50. juubelit (2023)

Porvoo ühisavalduse 30. aastapäeva (2022)

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

A Communion
of Churches

Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa (GEKE)
Communion of Protestant Churches in Europe (CPCE)
Communion d'Eglises Protestantes en Europe (CEPE)

The Porvoo Communion

Sisu ülevaade

Eessõna (koostajad) 9

Eesti Evangeelne Luterlik Kirik oikumeenilisel maastikul – teoloogiline maakaart ja sissejuhatus kogumikku „Üheskoos kirik“ kui kristliku vaimsuse väljendus (T.-A. Põder) 11

I Kirik

1. Euroopa evangeelsete kirikute konkordia – Leuenbergi konkordia (1973) 24

2. Porvoo ühisavaldus (ja deklaratsioon) (1992) 33

3. Jeesuse Kristuse kirik. Reformatoorne panus oikumeenilisse dialoogi kiriku ühtsusest (EKOE õpetuskõneluse tulemus, 1994) 62

4. Kirikuosadus – Church Communion – Communion Ecclésiale (EKOE õpetuskõneluse tulemus, 2018) 104

5. Luterliku osaduse enesemõistmine. Uurimisdokument (2015) 140

6. Luterliku Maailmaliidu kohustused oikumeenilisel teel kirikuosaduse suunas (uurimisdokument, 2018) 159

II Pühakiri

7. Pühakiri – usutunnistus – kirik (EKOE õpetuskõneluse tulemus, 2012) 184

8. „Alguses oli Sõna“ (Jh 1:1): Piibli koht luterliku osaduse elus. Luterliku hermeneutika uurimisdokument (LML, 2016) 207

III Armulaud

9. Armulauaõpetusest ja -praktikast (EKOE õpetuskõneluse tulemus, 1994) 228

IV Amet

10. Amet – ordinatsioon – *episkope* (EKOE õpetuskõneluse tulemus, 2012) 246

11. Väljaõpe ordinatsiooniga seotud ametiks Evangeelsete Kirikute Osaduses Euroopas (uurimisdokument, 2012) 299

12. Täiendusõpe ordinatsiooniga seotud ametis Evangeelsete Kirikute Osaduses Euroopas (uurimisdokument, 2018) 324

Lisad

1. Barmeni teoloogilise avalduse tähendus. EKOE nõukogu avaldus (2009)	348
2. Avaldus Leuenbergi konkordia 40 aasta juubeliks. EKOE nõukogu avaldus (2013)	351
3. <i>Europa reformata</i> : 500 aastat reformatsiooni Euroopas – üleskutse. EKOE täiskogu (2012)	353
4. Luterliku Maailmeliidu erikomitee raport „500 aastat reformatsiooni“ (2013)	355
5. Naised ordineeritud ametis: meie jagatud eesmärk. Luterliku Maailmeliidu nõukogu avaldus (2016)	360
Ilmumisandmed	362
Üheskoos kirik, II osa, Misjon – diakoonia – avalikkus – religioonid. Sisu ülevaade	366
Sisuregister ilmub II osa lõpus	

Eessõna

Kaheosaline ametlike teoloogiliste dokumentide kogumik „Üheskoos kirik“ koondab Luterlikus Maailmaliidus, Evangeelsete Kirikute Osaduses Euroopas ja Porvoo Osaduses isekeskis toimunud õpetuskõneluste ja teoloogiliste uurimusprotsesside tulemusi. Need kirikuosadused on oikumeenilisel maastikul Eesti Evangeelse Luteriku Kiriku (EELK) päris kodu ning nende ühise teoloogilise töö viljad väärivad küllap „hea teoloogia“ nime (vt Huber, Wolfgang. 2013. „Hea teoloogia“. *Uuema evangeelse teoloogia põhitekstid*, toim. Wilfried Härle ja Thomas-Andreas Pöder. Avatud Eesti raamat: 739–744. Tartu: Ilmamaa). Kogumikku raamistab ja juhatab põhjalikumalt sisse käesoleva köite esimene peatükk. „Üheskoos kiriku“ I osa eessõna – raamatu esimene sõna – ei saa ega tohi meie kui kogumiku koostajate arust olla mitte midagi muud kui tänusõna.

Kogumiku koostamise idee tõstatus ühenduses populaarteadusliku kultuuriajakirja Kirik & Teoloogia asutamise ettevalmistamisega enam kui kümme aastat tagasi ning oli tõtt-õelda üks kaalutlustest uue ajakirja hädavajalikkuse tajumisel ja selle loomisel. Suures osas just seal aastate vältel samm-sammult toimunud kirikuosaduste teoloogiliste ühistekstide ilmumise protsessi võib pidada kogumiku peamiseks ettevalmistuseks. Seetõttu tänusõnad Kirik & Teoloogiale, selle kolleegiumile ja toimetusele, aga ka ajakirja kaasautoritest, lugejatest ja annetajatest – eriti püsiannetajatest – toetajatele.

Toonane kogumiku algidee sai selgema kuju koostöös EELK Konsistooriumi oikumeeniliste ja rahvusvaheliste suhete komisjoniga ning oli läbi aastate komisjoni poolt mitmes mõttes tõhusalt toetatud. Hästi teostus kokkulepe, et EELK jaoks elutähtsa kirikuosaduste ühise teoloogilise töö tulemused ilmuvad väljaandes Kirik & Teoloogia ning neile pääseb kiiresti ligi ka EELK kodulehel. Oleme oikumeeniliste ja rahvusvaheliste suhete komisjonile tänulikud hea koostöö ja toetuse eest. Samuti täname EELK Konsistooriumi, kes otsustas 2019. aastal toetada „Üheskoos kiriku“ kontseptsiooni, ülesehitust ja sisu, selle ilmumist EELK Usuteaduse Instituudi toimetiste alasarjas „Süsteematilise ja oikumeenilise teoloogia foorum“.

„Üheskoos kiriku“ I osaga ühenduses kuulub meie eriline tänu Kirik & Teoloogia toimetuse liikmetele, kes aitasid ligi kümne aasta vältel aatepõhiselt dokumente tõlkida ning teoloogiliselt ja keeleliselt toimetada – Urmas Nõmmikule, Anne Burghardtile ja Karin Kallas-Pöderile. Samuti soovime südamest tänada tõlkijaid Alar Helsteini ja Vallo Ehasalu.

„Üheskoos kiriku“ I osa koostajatena kuuluvad meie soojad tänusõnad Margit Arndt-Kaljule, kes kogumiku koostamise ja veelkordse sisulise, keelelise ja tehnilise toimetamise kontekstis andis elektroonilise kuju Porvoo ühisavalduse kaotsiläinud eestikeelsele tõlkele, aitas kaasa kahe dokumendi keelelisele toimetamisele ning tegi ettevalmistusi „Üheskoos kiriku“ II osa lõpus ilmuvale kogumiku sisuregistrile.

„Üheskoos kiriku“ jaoks on kõik varem ilmunud tekstid veel kord üheskoos hoolikalt läbi töötatud ning nii sisuliselt kui keeleliselt uuesti toimetatud. Seetõttu on „Üheskoos kirik“ nende tekstide edaspidiseks eestikeelseks kasutamiseks n-ö standard ning parim võimalus neid tekste eesti keeles lugeda (lisaks sisaldab esimene osa üht ja teine osa kaht teoloogilist dokumenti, mida varem eesti keeles ilmunud ei ole).

Täname koostöö eest ajalehte Eesti Kirik, kus on ilmunud esmakordselt mitmed „Üheskoos kiriku“ lisadest leitavad ametlike avalduste tõlked.

Meie tänusõnad kuuluvad „Üheskoos kiriku“ väljaandmisega seotud vältimatute rahaliste kulude kandjatele – Põhjagiriku Misjoni- ja Oikumeeniakeskusele (*Zentrum für Mission und Ökumene – Nordkirche weltweit*), Eesti Vabariigi Siseministriumile ja EELK Konsistooriumile.

Suur tänu ka ajalise kitsikuse tingimustes raamatule korrektuuri lugema tulnud Külli Kuusele ning *last but not least* taaskord Külli Saardile, kelle pühendumine, suveräänne rahu ja professionaalsus andsid raamatule lugejasõbraliku kuju.

„Üheskoos kiriku“ II osa ilmumist loodame aasta pärast.

Kogumik tervikuna on pühendatud käesoleval aastal tähistatavatele Luterliku Maailmaliidu 75. aastapäevale ja Porvoo ühisavalduse 30. aastapäevale ning tuleval aastal tähistatavale Leuenbergi konkordia – Evangeelsete Kirikute Osaduse Euroopas lähteteksti – 50. juubelile.

Üheskoos kirik!

Thomas-Andreas Pöder

Kadri Lääs

Kadri Eliisabet Pöder